

**Program prac konserwatorskich – wnętrze dworu Kleista
w Kamieniu Pomorskim: ściana południowa, ściany i sklepienia piwnic,
płytki posadzkowe**

Autor: mgr Aleksandra Niedziółka

Szczecin 2019

Dane obiektu

Obiekt: budynek- Dwór von Kleista

Adres: , Plac Katedralny 4, Kamień Pomorski

Właściciel/ użytkownik: Gmina Kamień Pomorski

Stary Rynek 1

72-400 Kamień Pomorski

Autor, warsztat, szkoła, krąg: nieznany

Czas powstania: XIV- XX w.

Materiał, technika wykonania: ściany murowane z gładów narzutowych i cegły, zaprawa wapienna, wapienno- gliniana

Zakres opracowania:

Opracowanie jest uzupełnieniem dokumentacji autorstwa mgr Marty Kaźmierczak- Giedy. Obejmuje projekt konserwacji takich elementów wnętrza dworu von Kleista jak: ściana południowa, piwnice, posadzka ceramiczna.

Podstawa opracowania:

- Wizja lokalna,
- mgr Maciej Gibczyński, „Badania architektoniczne w budynku Kurii Dziekana tzw. Dworze Kleista”, Szczecin 2019
- mgr Marta Kaźmierczak- Gieda, „Dokumentacja stanu zachowania program prac konserwatorskich i restauratorskich we wnętrzu budynku dworu Kleista (dawny budynek kurii dziekana)”, Szczecin 2018
- Karta Ewidencji Zabytku, mgr Stanisław Fijałkowski

Zawartość dokumentacji:

Strona tytułowa.....	str. 1.
Dane obiektu.....	2
Zakres opracowania.....	2
Zawartość dokumentacji.....	3
1. Historia obiektu.....	4
2. Opis obiektu.....	4
3. Stan zachowania.....	5
4. Wnioski i założenia konserwatorskie.....	5
5. Program prac	6
Dokumentacja fotograficzna.....	8

1. Historia obiektu

Pierwszy budynek na miejscu obecnego Dworu powstał najprawdopodobniej w XIV w. jako kuria dziekana, przylegająca bezpośrednio do Bramy Kurialnej będącej w pierścieniu murów obronnych. W XVI i XVII w. budynek niszczyły pożary. Obecny Dwór powstał w pierwszej połowie XVIII w. jako Dwór Dziekana. Został wybudowany na miejscu wcześniejszych zabudowań średniowiecznych z włączeniem ich fragmentów w strukturę budynku: Kurii Dziekana (jednej z wielu kurii na terenie Osiedla Katedralnego) i Bramy Kapitulnej (XIV w.), do której przylegała Kuria.

W XVIII w. w Dworze mieszkał Ewald von Kleist. Po sekularyzacji kurii na początku XIX w. w budynku mieściły się seminarium i szkoła. Po 1907 r. obiekt pełnił funkcję mieszkania burmistrza do końca II wojny światowej. W latach 1958-93 w budynku mieściły się w nim mieszkania komunalne. W 1993 r. został zwrócony Kościołowi Katolickiemu, a od 2019 r. jest dzierżawiony przez Gminę Kamień Pomorski.

Fragmenty Dworu, które są przedmiotem opracowania pochodzą z różnych okresów: południowa ściana ma fragmenty z okresu gotyku (m.in. fragmenty Bramy Kapitulnej), ale też renesansowej (zamurowane blendy Bramy) i z XIX w. (zamurowana wnęka okienna). W piwnicy fragmenty ścian (m.in. ściana południowa) są gotyckie, gotycko- renesansowe i nowożytny, sklepienia pochodzą z okresu nowożytnego.

Płytki w przedsionku stanowią drugą warstwę posadzki. Pod nimi znajdują się większe płytki terakotowe.

2. Opis obiektu

Budynek na planie prostokąta, dwutraktowy, parterowy z piwnicą.

Ściana południowa jest jedną z bocznych ścian Dworu. Podzielona na trakty współczesnym filarem. W tylnym trakcie ma jedną zamurowaną blendę, druga blenda jest na granicy traktów, a w trakcie przednim: zamurowana wnęka okienna na poziomie parteru i mniejsza na poziomie parteru i piwnic. Obie zamknięte łukami odcinkowymi. W piwnicy pozostałość po okienku piwnicznym dawnej Bramy Kapitulnej. Na poziomie parteru i w górnej części piwnicy ściana ceglana, na dole piwnicy z gładów narzutowych.

Dwa trakty również na poziomie piwnic. W piwnicach sklepienia kolebkowe. W ścianie zachodniej wejście do piwnicy.

Posadzka w przedsionku w układzie szachownicowym z jasnych (beżowych) i ciemnych kwadratowych płytek .

3. Stan zachowania

Ściana południowa jest eksponowana ze zbitymi prawie w całości tynkami. Zachowane są pozostałości zaprawy. Powierzchnia ściany jest zabrudzona, z ubytkami w spoinach i ceglach.

W piwnicy również skute są tynki, pozostały miejscowo jego resztki. Na powierzchni ścian (m.in. ściana południowa) i sklepień widoczne są wykwity solne. Powierzchnie cegieł są skorodowane, miejscami osypujące się, ich wierzchnia warstwa łuszczy się, niektóre zniszczone są na całej swojej grubości.. Są to zniszczenia charakterystyczne przy działaniu niszczącym soli. Widoczne są ubytki w masie cegieł, szczególnie na krawędziach oraz liczne spękania cegieł. Zaprawa w spoinach jest pokruszona, z licznymi ubytkami, szczególnie w dolnej partii muru. Powierzchnia ścian i sklepień zabrudzona. Miejscami widoczne na ścianach nieestetyczne napisy wykonane sprayem.

Posadzka jest częściowo zdemontowana, zachowane płytki są spękane, zabrudzone.

4.Wnioski i założenia konserwatorskie

Biorąc pod uwagę wartość historyczną, artystyczną oraz użytkową obiektu proponuje się konserwację z elementami rekonstrukcji. Należy przy tym uwzględnić poszanowanie oryginalnej substancji zabytku: historycznych materiałów oraz nawarstwień stylistycznych.

Proponuje się, żeby ścianę południową zachować w jej obecnej formie. Ze względów użytkowych ścianę można zakryć ścianką o charakterze parawanu. Fragment od strony zachodniej, który ma być eksponowany należy oczyścić z zapraw zostawiając lico ceglano-kamienne, tynkując jedynie blendę okienną. W piwnicy ze względu na duży stopień zasolenia murów należy zastosować tynki renowacyjne. Płytki z przedsionka w celu zachowania ich mogą zostać przełożone w inne miejsce w budynku.

5. Program prac konserwatorskich

Ściana południowa na poziomie parteru

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji opisowej, rysunkowej i fotograficznej i kontynuowanie dokumentowania w trakcie prac.
2. Pobranie próbek zapraw do badania ich składu.
3. Usunięcie resztek zapraw tynkowych z powierzchni ściany, która będzie ekspozowana mechanicznie- dłuta, skalpele, szczotki. W razie konieczności do doczyszczenia można użyć metody strumieniowo- ścierniej. Należy dobrać ciśnienie i rodzaj ścierniwa tak, żeby nie naruszyć spieku cegły i spoiny. Odkurzenie ściany.
4. Oczyszczanie ściany: umycie za pomocą pary wodnej pod ciśnieniem.
5. Silnie osłabione mechanicznie zaprawy i cegłę należy wzmocnić poprzez nasycenie preparatem do wzmacniania kamienia i cegły na bazie tetraetoksyilanu. Po nasyceniu należy zapewnić odpowiednie warunki sezonowania: ok. 60% wilgotności powietrza przez minimum 3 tygodnie.
6. Uzupelnianie drobnych ubytków w materiale ceramicznym zaprawą mineralną podbarwioną do koloru cegły, o właściwościach dopasowanych do właściwości cegły (takiej samej lub bardziej porowatej i nasiąkliwej niż cegła, o takiej samej lub mniejszej wytrzymałości mechanicznej jak cegła).
7. Uzupelnianie brakujących spoin zaprawą wapienną o właściwościach takich jak oryginał: kolor, faktura i kształt. Uzupelnienia należy dostosować do miejsca- fazy budowy w jakiej dany fragment ściany powstał.
8. Zamurowaną wnękę okienną należy otynkować włącznie z ościeżami. Należy użyć tynku wapiennego. Próby tynku należy przedstawić do akceptacji nadzorowi konserwatorskiemu.

Piwnica- ściany i sklepienia

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji opisowej, rysunkowej i fotograficznej i kontynuowanie dokumentowania w trakcie prac.
2. Pobranie próbek zapraw do badania ich składu i cegieł do badania stopnia zasolenia muru.
3. Usunięcie odparzonych, zasolonych tynków i resztek zapraw z powierzchni muru. Odkurzenie ściany.
4. Wykucie silnie zniszczonych cegieł (powyżej 40% zniszczenia).
5. Mechaniczne usunięcie soli z powierzchni muru- przez omiatanie i zbieranie np. na kartkę papieru.
6. Usuwanie napisów ze ściany przy użyciu rozpuszczalnikowych preparatów w żelu do usuwania farb, szczotek, skalpeli i pary wodnej pod ciśnieniem.

7. Oczyszczanie ściany: umycie za pomocą pary wodnej pod ciśnieniem.
8. Odsalanie muru metodą migracji do rozszerzonego środowiska- za pomocą okładów z pulpy celulozowej, bentonitu i piasku lub ligniny z wodą zdemineralizowaną.
9. Silnie osłabione mechanicznie zaprawy i cegłę należy wzmocnić poprzez nasycenie preparatem do wzmacniania kamienia i cegły na bazie tetraetoksyilanu. Po nasyceniu należy zapewnić odpowiednie warunki sezonowania: ok. 60% wilgotności powietrza przez minimum 3 tygodnie.
10. Wymiana silnie zniszczonych cegieł na nowe o takim samym wymiarze, fakturze i kolorze jak oryginalne.
11. Odtworzenie tynku- na wzór oryginalnego (faktura, kolor) jako tynku renowacyjnego. Przed wykonaniem tynku należy pogłębić spoiny na 1,5-2 cm, oczyścić powierzchnię i zwilżyć.

Elementy metalowe

1. Powierzchnię metalu oczyścić z farby metodą chemiczną- żelem na bazie rozpuszczalników i mechanicznie (szpachelki, skalpele, papier ścierny)
2. Powierzchnię należy odtłuścić i zabezpieczyć farbą antykorozyjną.
3. Przed tynkowaniem należy zamocować nośniki tynku.

Płytki ceramiczne

1. Ostrożny demontaż płytek.
2. Delikatne usuwanie pozostałości zapraw metodą mechaniczną: odkuwanie, szlifowanie.
2. Oczyszczenie powierzchni płytek przy użyciu środków powierzchniowo czynnych, nylonowych szczoteczek, pary wodnej pod ciśnieniem.
3. Uzupelnienie ubytków w płytkach za pomocą zaprawy cementowej z dodatkiem żywicy redyspersyjnej, podbarwionej do koloru płytek.
4. Ponowne ułożenie posadzki z zastosowaniem podkładu z piasku.

Należy zadbać, aby użyte do prac renowacyjnych zostały profesjonalne preparaty do konserwacji zabytków, a ich właściwości odpowiadały wymogom konserwatorskim. Ich dobór i zmiany powinny być konsultowane z nadzorem konserwatorskim.

Prace powinny być prowadzone pod nadzorem konserwatora technologa i Biura WKZ w Szczecinie.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Ściana południowa

Trakt tylni z zamurowaną blendą, resztkami tynków.

Trakt przedni z resztkami tynków, zamurowaną wnęką okienną do otynkowania.

Fragment ściany południowej na poziomie piwnicy. Zabrudzona powierzchnia.

Piwnica

Ściana południowa z resztki tynków, wykwitami solnymi na cegle i licznymi przemurowaniami.
Na słupie widoczne napisy.

Sklepienie ze silnie zniszczonymi ceglami

Ściana i fragment sklepienia z żelaznymi gwoździami w spoinach , skorodowaną cegłą i powierzchniowym zabrudzeniem. Na powierzchni muru widoczne wykwity solne.

Fragment ściany z napisami i stalowy dwuteownik.

Fragment ściany zachodniej z napisami i cegalami z ubytkami w licu. Ubytki w spoinach.
W spoinach żelazne gwoździe.

Fragment ściany z resztkami osypującego się, zwietrzałego tynku. Powierzchnia ściany zabrudzona.

Na sklepieniu i ścianach widoczne resztki tynku w kolorze beżowym, o grubym ziarnie.

Wejście do piwnicy z zachowanym fragmentem tynku. Cegły w łuku silnie zwietrzałe.

Ściany piwniczne zabrudzone resztkami zaprawy tynkarskiej, z przemurowaniami.

Płytki w przedsionku parteru

Płytki popękane i zbrudzone.